ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 363

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Tėvo priesakas - saugoti savanorių kapus

„Tarnaukite Lietuvai“, - toks prasmingas filantropės, visuomenės veikėjos, rašytojos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės ištartas paraginimas mums aktualus šiandien kaip niekad. Nes kur kas dažniau girdime ne apie tarnystę savo šaliai, o sau. Todėl kiekvieną pavasarį, G.Petkevičaitės-Bitės gimimo dieną, ypač šventiškai nuskamba pavardės tų, kurie tebegyvena vadovaudamiesi šios iškilios aukštaitės priesaku. Kovo 30 d. Panevėžio J.Miltinio dramos teatre, minint rašytojos 155-ąsias gimimo metines, medaliu „Tarnaukite Lietuvai“ bus apdovanotas būrys mūsų šaliai nusipelniusių žmonių. Tarp jų bus ir rokiškietė Rimantė Irena Norvaišienė - 1919-1920 metų Lietuvos savanorių kapų Rokiškio bendrijos pirmininkė. Garbingas medalis jai bus įteiktas už savanorystės kultūros sklaidą Lietuvoje.

Valiaus Kazlausko nuotr.

Jaunius POCIUS
„Respublikos“ žurnalistas

Jeigu prisimintume matytas 1919-1920 metų Lietuvos savanorių laidojimo vietas, tai padėję ranką ant širdies turėtume pripažinti, jog joms dėmesio pritrūksta, o dažnuose kapuose nedidukai kryžiai stūkso apsamanoję, apžėlę žole.

Rokiškio rajonas - maloni išimtis. Čia Lietuvos kūrėjų savanorių kapai sutvarkyti ir prižiūrimi. Tai ne rajono valdžios, o bendrijos, kuriai vadovauja R.I.Norvaišienė, nuopelnas. Nė kiek nesistengdama dangstytis garsiomis frazėmis apie meilę Lietuvai, rokiškietė prisipažįsta - jų, 1989-aisiais pradėjusių šį žygį, kasmet mąžta ir jai nuoširdžiai neramu, jog kažin ar turės kantrybės kas nors tęsti pradėtus darbus. Ar bebus entuziastų, kurie lankys savanorių amžino poilsio vietas ne tik Rokiškio rajone, bet ir kaimyninėje Latvijoje, kur, negailėdami nei laiko, nei asmeninių lėšų, rokiškėnai surado ir sutvarkė daugybę kapų.

Į klausimą, kaip pasiaukojama tokiai prasmingai ir nesavanaudiškai veiklai, visą gyvenimą dirbusi knygynų tinkle R.I.Norvaišienė atsakymo ilgai neieško: „Toks buvo mano tėvo, prieškarinės Lietuvos karininko, didelio patrioto, priesakas.“

Jos tėvas Kazimieras Klipčius tarnavo pasienyje, saugojo teritorijos ruožą, kuris dabar Latvijos teritorijoje. Vėliau pasienyje nusipirkęs 40 hektarų žemės, jis tapo stambiu ūkininku. Dėl to, prisimena R.I.Norvaišienė, sovietams okupavus Lietuvą, tėvas daug prisikentėjo.

„Jį ne kartą tampė saugumiečiai. Už tai, kad į jų namus Juodenių kaime užeidavo partizanai, skrebai prie sienos mirti buvo išrikiavę visą šeimą. Aš ėjau ir maldavau: „Dėde, nešauk mamos, dėde, nešauk tėčio.“ Tėvas vėliau sakė, kad geriau jau būtų į Sibirą išvežę, kiek teko prisikentėti. Mes buvom įtraukti į tremtinių sąrašus, bet stebuklas, kad neišvežė“, - karininko praeitis, teigia R.I.Norvaišienė, Klipčių šeimą persekiojo visą gyvenimą.

Tėvas visaip stengėsi artimuosius apsaugoti, tad ir paaugusiai Rimantei apie savo praeitį daug nepasakodavo. Kad dukra kur nors netyčia neprisišnekėtų. Dabar ji tegali apgailestauti, kad prisiminimų iš vaikystės likę ne per daugiausia.

Moteris pamena tėvą, deginantį nuotraukas, kuriose jis nufotografuotas su karininko uniforma. Užėjus sovietams bet koks praeities liudijimas buvo tiesus kelias į Sibirą.

Tačiau, sako rokiškietė, pistoletą ir medalius, kuriais buvo apdovanotas Lietuvos laikais, K.Klipčius išlaikė paslėpęs. Juos jau gerokai vėliau, vykstant melioracijai, suradęs atnešė namą griauti nusamdytas kaimynas.

„Prieš akis matau vieną tėčio nuotrauką, kurioje jis nusifotografavęs karininko uniforma prie garsiojo Červonkos paminklo savanoriams. Daug vėliau, kai aš jau suaugau, tėtis paprašė, kad saugočiau tuos kapus. Jis laisvos Lietuvos jau nebesulaukė, o aš vis prisimindavau Červonką. Todėl atėjus Nepriklausomybei kilome žiūrėti tų kapų. Mūsų buvo gal 20 žmonių. Ėjome, važiavome, ieškojome. Kai kur kryželius radome, kai kur žmonės dar gyvi buvo, tai parodė. Braidėme per kapus iki pat Daugpilio. Jis juk už šimto kilometrų nuo mūsų, bet žmonės ėjo, niekas nesakė, kad neturi pinigų ar nebevažiuos. Tokia vienybė, susiklausymas buvo“, - pirmuosius bendrijos veiklos metus prisimena rokiškietė.

Iš pradžių, kai Lietuva vėl išsikovojo laisvę, savanorių kapų tvarkymo bendrijų buvo kiekviename rajone. Dabar, teigia R.I.Norvaišienė, jos išsibarstė, o Rokiškio bendrija tokia išlikusi bene viena, daugiau tokių niekur nėra. Todėl, sako, ir savanorių kapai dažnai pamirštami. Kelerius metus lankydavusi kapus pas kaimynus, Zarasuose, pernai ponia Rimantė vėl užsukusi rado apgailėtiną vaizdą. Taip esą yra todėl, kad pagal statusą visi kapai priklauso savivaldybėms, šios juos yra išskirsčiusios seniūnijoms. Rokiškietė mano, kad tokia tvarka nepasiteisina.

- Taigi kur dažniausiai jus veda savanorių kapų maršrutai? Juk mūšių už Lietuvos laisvę jūsų krašte būta daug? - *„Žalgiris“ paklausė Rimantės Irenos NORVAIŠIENĖS.*

Turbūt žmonės nusivilia pamatę, kad ne tokios Lietuvos laukė

- Rokiškio rajone savanoriai palaidoti septyniose vietose: Aleksandravėlėje, Obeliuose, Tumasonyse, Gediškiuose, Bagdoniškyje, Degeniuose ir Žiobiškyje, o Latvijoje važiuojame į Subatę, Červonką, Ilukstę, Sventę, Daugpilį. Dokumentai rodo, kad mūsų savanoriai 1919-1920 metais žygiavo ruožu per Kupiškį, Rokiškį iki pat Daugpilio ir aršios kovos vyko iki pat Dauguvos upės. Vasario 16-ąją nebūna nė vienų kapų, kad jų neaplankytume. Įtraukėme į savo veiklą jaunuosius šaulius, skautus, bet kviečiame ir šiaip visus norinčius moksleivius.

- O sakoma, kad jaunimui istorija neįdomi...

- Įdomi. Mes dažniausiai važiuojame į Latviją prie Červonkos paminklo. Červonkos istorija išskirtinė. Todėl stengiamės atvežti kuo daugiau vaikų, kad kaskart važiuotų vis kiti. Savanorių kovos su bermontininkais ir bolševikais - tai savotiškos istorijos pamokos. Aš manau, kad vaikas, pabuvęs ir pamatęs savo akimis, tikrai prisimins daugiau nei perskaitęs istorijos vadovėlyje. Prie Dauguvos upės suradome tą kaimą, kur vyko didieji mūšiai. Tomis vietomis su moksleiviais keliavome pėsčiomis, į Dauguvą leidome vainikus žuvusiems. Mes nuvežame ir į karinės technikos muziejų, ten būna įdomu ne tik berniukams. Jie mielai dalyvauja pėsčiųjų žygiuose. Aš matau, kad vaikus traukia kelionės, nes jie persisotinę kompiuterių. Į Latviją niekad nepaimi tiek, kiek yra norinčių. Pasakysi, kad imame šimtą, tai ir važiuos visi.

- Šiais laikais apie vaikų interesus dažniausiai girdime visai ką kita...

- Jeigu pamatytumėte, kokį didelį darbą jie padarė praėjusią vasarą, kiek tvarkydami kapus iškasė ir išnešė žemių, kiek žvyro prinešė į tas duobes. Skaičiuoti jau tenka kubiniais metrais. Jėgų niekas negailėjo. Būdavo, iki pietų dirbdami berniukai dar juokaudavo, bet po pietų jau nutildavo. Taip dirbome visą vasarą. Užpernai visiškai uždengėme kapus plokštėmis savo rajone. Praėjusią vasarą praleidome Latvijoje. Tik važiuodavome kas antrą dieną, nes kelias tolimas. Be to, reikdavo pasirūpinti ir statybinėmis medžiagomis, ir transportu, ir kuo žmones pamaitinti. Aš pati savo sode pernai atsiradau tik rugsėjį, kai reikėjo skinti obuolius.

- Kapams tvarkyti reikia nemažai pinigų. Beldėtės į verslininkų širdis? Kaip jie sutiko jus, kaip sugebėjote juos įtikinti?

- Mes su muziejininku Valiumi Kazlausku, mano pirmuoju pagalbininku, sudarėme verslininkų sąrašą. Nutarėme eiti pas visus, net ir pas raudonus. Nenustebkite, taip aš vadinu nepatriotus. Buvo ir tokių, kurie priimdavo, išklausydavo, bet viskas tuo ir baigdavosi. Bet iš apeitų visų verslininkų surinkome didelę pinigų sumą. Buvo tokių, kurie pervesdavo po 100, o keli uabai pervedė po 500 eurų. Surinkome daugiau kaip 2 tūkst. Tie, kurie negalėjo paremti pinigais, padėjo medžiagomis, transportu. Praėjusių metų mūsų vargas kainavo apie 7 tūkst. eurų. Aš kartais net stebiuosi, kad Rokiškyje mane ir jaunas, ir pagyvenęs verslininkas pažįsta, turbūt esu jiems įkyrėjusi.

- O vietinė valdžia?

- Ką vietinė valdžia? Kai reikėjo gauti leidimą Latvijoje žemę kasti (negi iš Rokiškio 100 kilometrų smėlį veši), aš tikėjausi, kad latvių seniūnijos padės. Bet tam reikėjo kalbėtis su ambasadoriais. Mūsų Seimo narys Vytautas Saulis mielai pažadėjo tuos dalykus sutvarkyti. Jis dar žadėjo pakalbėti ir su krašto apsaugos ministru, kad kapams tvarkyti lėšų skirtų. Bet Seimo narys kažkur dingo. O kai sužinojau, kad Krašto apsaugos ministerija kapams uždengti nė cento nepridėjo, mane ištiko šokas. Kad taip atsitiks, aš net tokios minties neturėjau. Galvojau, ką dabar reikės pasakyti verslininkams, kurie aukojo, tik tų pinigų buvo per mažai. Laimė, buvo, kas išgelbėjo. Pirmą kartą Kultūros ministerijai projektą rašiau ir netikėjau, kad pavyks. Bet kai būdama Latvijoje į telefoną gavau žinutę, kad Lietuvos kultūros taryba pervedė daugiau kaip 3 tūkst. eurų, aš apsiverkiau.

- Už patriotinių tradicijų puoselėjimą užpernai buvo įvertinta Rokiškio Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija, kuriai saugoti perduota Gedimino pilies bokšto vėliava. Tada gimnazijos direktorius pasidžiaugė, kad moksleiviai įtraukiami į patriotinę veiklą, tvarko kapus. Vadinasi, būta ir jūsų nuopelno, kad vėliava atkeliavo į Rokiškį?

- Taip sutapo, kad vienas iš devynių savanorių, 1919-ųjų sausio 1 d. iškėlusių vėliavą Gedimino pilies bokšte, yra rokiškėnas Petras Gužas, palaidotas čia ir mes prižiūrime jo kapą. Tos mokyklos šauliukai aktyvūs, jie kasmet spalio pabaigoje, Vėlinių išvakarėse, ant visų savanorių ir partizanų kapų uždega žvakutes. Stumti vaikų nereikia, į tuos renginius jie vyksta su dideliu noru. Aš pasiūliau mokyklai parašyti programą, rašiau ir pati. Smagu, bendros pastangos padėjo, visi važiavome parsivežti Trispalvės.

- Minėjote, kad Lietuvoje daug apleistų savanorių kapų. Kodėl blėsta entuziazmas?

- Mano karta pamažu išeina arba jau prispausta ligų. Atsirado ir daug nusivylusių žmonių. Kodėl? O kodėl prasigėrėm, žudomės, išsibėgiojome? Kodėl mes visi pikti, kad jau su žmogumi nebepakalbėsi? Turbūt žmonės nusivilia pamatę, kad ne tokios Lietuvos laukė. Bet aš esu optimistė, savo darbo nelaikau beprasmišku. Kai manęs klausia, kas tuos savanorių kapus prižiūrės, kai manęs nebebus, aš atkertu, kad juos sutvarkiau taip, kad jiems priežiūros nebereikia. Žinoma, jeigu vėl kas nors neateis su kūju griauti mūsų atminimo.

Ar nesubyrės Europos Sąjunga?

Didžiosios Britanijos premjeras Deividas Kameronas (David Cameron) žada skelbti referendumą dėl šalies išstojimo iš Europos Sąjungos. O jei britai nuspręs išstoti, ar jų pavyzdžiu nepasinaudos kitos nepriklausomybės nenorinčios netekti Bendrijos šalys? Ar neatsitiks taip, kad subyrėjus Europos Sąjungai Lietuva liks vienintele jos nare ir tuo didžiuosis?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo europarlamentaras Valentinas MAZURONIS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, buvęs europarlamentaras Justas PALECKIS, Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras Povilas GYLYS ir Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

Eltos nuotr.

V.MAZURONIS: Europos Sąjunga kol kas nesugeba tinkamai reaguoti į žmonių nuotaikas įvairiose valstybėse. Įtampa, nusistatymas prieš Europos Sąjungą kyla ir kitose valstybėse, ne tik Didžiojoje Britanijoje.

Viena vertus, šį referendumą vertinčiau gerai. Didžiosios Britanijos piliečiai išreiškia savo nuomonę. Jie pasisako už didesnį savarankiškumą, galų gale gina savo poziciją.

Kita vertus, jeigu Didžioji Britanija priimtų sprendimą išeiti iš Europos Sąjungos, tai mums, kaip Lietuvai, būtų blogai.

Mūsų buvimas Europos Sąjungoje neabejotinai turi keistis. Reikia artėti prie žmonių nuotaikas ir jų sampratos.

Kritiškai vertinu daugelį ekonominių sprendimų, taip pat ir tų pačių pabėgėlių klausimu. Visos struktūros turi keistis ir dirbti kur kas efektyviau.

Bet manyčiau, kad Lietuvos buvimas Europos Sąjungoje Lietuvai šiuo metu yra naudingas.

Jei Didžioji Britanija per referendumą apsispręstų išeiti, tai būtų labai rimtas smūgis visai Europos Sąjungai. Būtų pasekmių kitose valstybėse ir pačiai idėjai.

J.PALECKIS: Premjeras D.Kameronas tam tikra prasme pateko į spąstus. Dar 2013 metais konservatorių, kuriems jis priklauso, padėtis buvo nelabai gera ir buvo krizinis partijos skilimas. Tuo metu labai augo Naidželo Faražo (Nigel Farage) Nepriklausomybės partijos įtaka. Ir daugelis konservatorių pasisakė už išstojimą. Kad palaikytų vienybę, D.Kameronas paskelbė, kad jeigu laimės rinkimus, jis suorganizuos referendumą.

Pernai konservatoriai visiškai nelauktai laimėjo rinkimus. Kitaip nei praeitoje kadencijoje, kur jie valdė kartu su proeuropietiška Liberalų demokratų partija, dabar konservatoriai valdo vieni. Tenka vykdyti įsipareigojimus.

Iki Didžiosios Britanijos referendumo liko keturi mėnesiai. Iki birželio 23-iosios pamatysime daugybę dramatiškų scenų, nes britai skeptiškai vertina Europos Sąjungą. Didžioji dalis spaudos iš visų jėgų tyčiojasi iš jos, rodo silpnas vietas.

Didžioji pramonininkų, verslininkų dalis nenori išstoti iš Europos Sąjungos. Taip pat už pasilikimą joje agituoja trys partijos - konservatoriai, liberalai demokratai ir leiboristai.

Tik viena nedidelė, bet labai triukšminga Nepriklausomybės partija agituoja už tai, kad Didžioji Britanija pasitrauktų iš Europos Sąjungos.

Europos Sąjunga gali gerokai susilpnėti. Tai būtų blogai ir Europos Sąjungai, ir Lietuvai.

G.JAKAVONIS: Britai vieninteliai iš didžiųjų valstybių neatsisakė svaro, konvertuojamos valiutos. Ar nebuvo taip, kad mus prievartavo atsisakyti lito, įsivesti eurą, o jie lyg ir laikėsi nuošalyje?

P.GYLYS: Kai 2008 metų rudenį prasidėjo krizė, britai turėjo visus makroekonominės politikos instrumentus. Pirmiausia monetarinę ir fiskalinę politiką.

Britai numušė palūkanų normą,

Dabar yra galimybė iš naujo aptarti Europos Sąjungos projektą. Jis buvo skubotas, greitas

Povilas GYLYS
Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras

krito valiutos kursas. Pagerėjo eksporto sąlygos. Jie paleido į apyvartą 200 mlrd. svarų, taigi padidino pinigų kiekį. Britai vykdė aktyvią fiskalinę politiką, t.y. neleido labai susitraukti viešajam sektoriui. Ir kadangi britai palaikė valstybės išlaidas, jų ekonomikos nuosmukis nebuvo toks, kaip Pietų Europoje.

Britai džiaugėsi, kad jie turi savo valiutą, savo fiskalinę politiką. Kalbėjo, kaip gerai, kad jie turi, o graikai neturi, ispanai neturi, italai neturi. Tai iš tikrųjų sustiprino euroskepticizmą.

Būsimoje federacijoje egzistuoja tik monetarinė politika. Ir tai tik 19-oje iš 28-ių šalių. Nėra tikros monetarinės politikos, kuri vienytų visą erdvę. Ir nėra fiskalinės politikos tikrąja to žodžio prasme.

Europos Sąjunga paskubėjo su federalizacija. Tikra bendra ekonominė erdvė egzistuoja ne tik tada, kai yra laisva prekyba, laisvas pinigų judėjimas, bet kai yra visa „makroekonominė kepurė“. Tai įmanoma tik politinėmis sąlygomis. Čia yra kiti spąstai.

Dar vieni spąstai yra škotų požiūris. Škotai nusiteikę likti Europos Sąjungoje. Jeigu referendumas pavyks, britai gali išstoti iš Europos Sąjungos. Tuomet škotai vėl gali kelti klausimą dėl savo suvereniteto.

Dabar yra galimybė iš naujo aptarti Europos Sąjungos projektą. Jis buvo skubotas, greitas. Dėl to kilo daug bėdų. Ir migracijos, ir graikų problema. Beje, ir Ukrainos problema. Ėmėme tai spręsti neturėdami pakankamai galių.

G.JAKAVONIS: O jeigu Lietuva šiandien pasakytų, kad mes išstojame iš Europos Sąjungos? Tai čia jau būtų Maskvos rankos, V.Putino ausys, KGB ir kas tik nori.

R.PAULAUSKAS: Anglijos statusas Europos Sąjungoje ir iki šių įvykių buvo išskirtinis. Ir išskirtinis mažiausiai dviem aspektais. Pirma, Anglija nebuvo Šengeno narė. Ir šiaip ji yra saloje.

Antra, dar Margaret Tečer (Margaret Thatcher) buvo išsiderėjusi tai, kas lenkiškai vadinama „rabat angielski“ („anglų išlyga“). Tai reiškia, kada anglai į Briuselio biudžetą įmoka tam tikrus pinigus, paskui jie sudaro balansą, kiek gavo atgal. O skirtumą mes visi padengiame. Ir Lietuvos biudžete yra atskira eilutė - „Anglijos išlyga“. Lietuviai anglams sumoka pinigų nuo pat 2004 metų, kai mes jau buvome Europos Sąjungos nariai.

Kyla klausimas, ar yra per didelė kaina už buvimą Europos Sąjungoje.

G.JAKAVONIS: P.Auštrevičius sakė, kad nėra.

R.PAULAUSKAS: Ir didelė dalis mūsų politinio elito į šį klausimą atsako, kad nėra per didelės kainos. Sumokėsime bet kokią kainą, kad tik liktume Europos Sąjungoje. Net jei pačios Europos Sąjungos neliks.

Lietuva net nesvarsto galimybės, kaip mes gyvensime ES subyrėjus

Rolandas PAULAUSKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Anglai į šitą klausimą atsakė kitaip. Jie pasakė, kad yra per didelė kaina už buvimą Europos Sąjungoje. Ir kokia, jų manymu, per didelė kaina? Tai pirmiausia atsisakymas svaro. Tai yra viena iš penkių rezervinių valiutų, ji leidžia Anglijai veikti savo ekonomiką.

Be to, Anglija yra viena iš labiausiai prasiskolinusių pasaulyje valstybių. Ji gali sau tai leisti tik dėl to, kad turi rezervinę valiutą ir gali bet kuriuo momentu emituoti tiek pinigų, kiek reikia. Be to, tai yra imperinė valstybė. Svaras kitados buvo dolerio vietoje.

Kol doleris neperėmė svaro padėties, tol svaras dominavo pasaulyje. Jie saugo šiandien tuos likučius. Nes kiekviena valstybė, kai kaupia rezervus, kaupia ir svarus.

Europos Sąjungos integracija vyksta glaudinimo linkme. Britai pažiūrėjo, kad ir čia yra per didelė kaina už tam tikros politikos primetimą jiems, buvusiai imperinei tautai.

Ką išsiderėjo D.Kameronas? Veto teisę Briuselio įstatymams. Tai yra fundamentalus dalykas, ir šiandien anglų parlamentas gali vetuoti bet kokį Briuselio įstatymą. Lietuva šito negali.

Britai nemokės pašalpų Rytų Europos išeiviams, tuo parodydami mūsų vietą Europos Sąjungoje.

D.Kameronas išsiderėjo, kad britai labiau nesiintegruos. Jie išsiderėjo maksimumą, ką šiandien galėjo gauti. Pasiliko valiutą, turi savo įstatymų viršenybę per veto teisę ir liko visos Europos Sąjungos rinkos dalyviais. Aš D.Kameirono vietoje irgi balsuočiau už pasilikimą Europos Sąjungoje, nes yra idealios sąlygos.

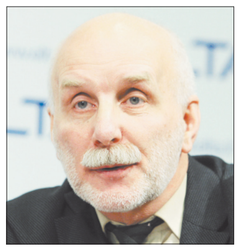

G.JAKAVONIS: Turite omeny, kad rinka ir yra pagrindas?

R.PAULAUSKAS: Be jokios abejonės. Bet yra dar vienas dalykas. Europos Sąjunga veda derybas su JAV dėl Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės.

Bet britai ir čia gavo laisvas rankas. Jau jie spręs, ar jiems patiks ta sutartis, ar nepatiks. O ta sutartis yra fundamentali. Ji daug ką keis Europos Sąjungoje.

Britų pavyzdys irgi daug ką keis Europos Sąjungoje. Lenkai turi zlotą ir, matyt, jau jo neatsisakys. Ir čekai, ir dalis skandinavų. Graikai pamatė, kad jie gali grįžti prie drachmos ir tada turi tam tikrą išeitį, o kol yra euro zonoje, jie klimpsta vis giliau.

Europos Sąjunga gyvena didelių permainų išvakarėse ir britai turi visiškai laisvas rankas.

G.JAKAVONIS: Kai 2004 metais įstojome į Europos Sąjungą, įsivaizdavome tai kaip nepajudinamą gėrį. Kai kurie neatsisakė savo valiutos. Mes norėjome būti geri didžiųjų valstybių mokinukai, o pasirodo, kad likome „išdurti“.

V.MAZURONIS: Labai smagu, jei manome, kad galime lyginti mūsų buvusį litą su svaru.

Kiek gali kainuoti buvimas Europos Sąjungoje? Turiu lentelę, kokios valstybės kiek įmoka ir kiek gauna. Vokietija, kuri daugiausia moka, mažiausiai sąlygiškai gauna, toliau eina Nyderlandai, Didžioji Britanija.

Lietuva moka vieną eurą, gauna penkis arba septynis. Galbūt mes mokame „britų eilutę“, bet šiandien gauname 5-6 kartus daugiau, negu sumokame.

Pasižiūrėkite sudėtingą geopolitinę situaciją. Būdami tiek NATO, tiek Europos Sąjungos nariais, mes jaučiamės gerokai saugesni. Tai naudinga tiek ekonominėje, tiek nacionalinio saugumo srityje.

Didžioji Britanija gali laisviau elgtis ir pasirinkti vieną kelią Europos Sąjungoje. Kitos valstybės, kurių visos sąlygos yra šiek tiek skirtingos, gali ir turi pasirinkti kitą kelią. Reikia turėti savo poziciją ir ją ginti, kad būtų maksimali nauda Lietuvai. O bandyti lyginti Lietuvą su Kinija, Rusija, Didžiąja Britanija, Vokietija būtų nesąžininga.

G.JAKAVONIS: Negalime svaro lyginti su litu. Mes neturime emisijos teisės.

V.MAZURONIS: Mes litą pastaruoju metu turėjome tik kaip popierėlius. Puikiai žinote, tiktai išorę, o ne vidų.

Prisiminkime, kas buvo, kai mūsų valiuta nebuvo susieta nei su doleriu, nei po to su euru. Kokie buvo šuoliai.

J.PALECKIS: Didžioji Britanija - ypatinga šalis. Ten yra salos mentalitetas. Mes esame žemyne, o britai sako: mes ne Europoje, mes aukščiau už Europą. Pažiūrėkite į žemėlapį, tikrai Didžioji Britanija yra aukščiau už žemyną. Bet jie turi omeny ir politinį dalyką - Anglija, Didžioji Britanija pusei pasaulio davė civilizaciją.

Amerika, Kanada, Australija - jų buvusios kolonijos. Dabar jos kaip dukros turtingesnės, galbūt prašmatnesnės, bet Didžioji Britanija pagimdė tas valstybes.

Britai labai skeptiškai vertina žemyninius europiečius. Gal ne visai gražiai pasakysiu, bet iš daugelio elito atstovų girdėjau sakant, kad „mums, anglams, žemyne galbūt vokiečiai ar olandai prilygs, o visi kiti...“. Ypatingumas yra tipiškas vidutiniam anglui. Tuo labiau kas pasiūlė sukurti Jungtines Europos Valstijas? Vinstonas Čerčilis (Winston Churchill) dar 1946 metais.

G.JAKAVONIS: Jis jau nebuvo tuo metu valdžioje?

J.PALECKIS: Taip, V.Čerčilis jau nebuvo valdžioje, bet po karo, kai reikėjo susitaikyti tarp prancūzų ir vokiečių, jis sakė, kad reikia sukurti Jungtines Europos Valstijas. Bet jis sakė: mes, britai, būsime ne tos naujos sąjungos nariais, mes būsime virš jos, mes kartu su Anglija ir Amerika prižiūrėsime, kaip jie ten vienysis.

Prancūzai su Šarliu de Goliu (Charles de Gaulle) dukart vetavo Anglijos priėmimą į Europos Sąjungą. Kodėl? Nes jie manė, kad tai yra Amerikos Trojos arklys, kad jie vykdo labai proamerikietišką politiką.

Iš tikrųjų taip ir yra. Iki šiol Didžioji Britanija yra didžiausia JAV sąjungininkė. Iki šiol ji vienintelė palaikė karą Irake.

Ji yra Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos narė. Tai yra antroji ekonomika Europos Sąjungoje. Be abejo, britai išsiderėjo išskirtines sąlygas dėl Mastrichto ir dėl euro.

Jeigu Didžioji Britanija išstotų, viena vertus, Europos Sąjunga galėtų greičiau susivienyti, rasti bendrąjį vardiklį. Kai ką patobulinus, daugybę dalykų reikėtų palikti nacionalinėms valstybėms.

Beje, Lietuva labiausiai iš visų Europos Sąjungos valstybių palaiko idėją dėl Europos Sąjungos armijos kūrimo. Manau, tikrai būtų neblogai.

P.GYLYS: Europos Sąjungos filosofija yra ydinga. Pavadinčiau ją individualizmu, kai visi lyg ir kartu, bet visi vienas prieš kitą. Kiekvienas už save, kiekvienas prieš kiekvieną.

Kam egzistuoja bendros Briuselio institucijos? Kad spręstų bendruosius klausimus. Jos įsibėgėjo ir nacionalinės valstybės pradėjo jausti pavojų dėl savo egzistencijos.

Per kokius penkerius metus ypač išryškėjo nuotaikų pokyčiai. Tai juntama ne tik Lenkijoje, Vengrijoje, bet ir Čekijoje, Slovakijoje, pietuose, netgi Suomijoje. Atsiranda tokios sąvokos kaip „Czexit“ (Čekijos išėjimas), „Grexit“ (Graikijos išėjimas), „Fixit“ (Suomijos išėjimas).

Euroskepticizmas auga tiesiog akyse. Taip pat ir Lietuvoje. Graikijos krizė, finansų krizė, migracija sudavė didžiulį smūgį visai europinei mąstysenai. Nepaisant tam tikro skepticizmo, mes vis manome, kad yra naudų, pavyzdžiui, laisvoji prekyba arba Šengeno zona.

Manyčiau, kad Lietuvos buvimas ES Lietuvai šiuo metu yra naudingas

Valentinas MAZURONIS
Europarlamentaras

R.PAULAUSKAS: Sureaguosiu į tą džiaugsmą, kiek mums duoda už vieną litą atgal. Reikia skaičiuoti viską, ne tik grynųjų pinigų srautus. Vien Ignalinos atominės elektrinės uždarymas ir dėl to kilusios elektros kainos mums kainuoja po keletą milijardų kasmet. Jau nekalbu apie muito mokesčių praradimus ir daugelį kitų dalykų. Kai viską sudedi, paaiškėja, kad niekas veltui mums nieko neduoda, greičiau priešingai.

Dėl televizijos. Didžiojoje Britanijoje BBC vadovą skiria premjeras. Tai lenkai padarė lygiai tą patį žingsnį. Kad nevaidintų kaip Lietuvoje, atseit visuomeninė televizija, o iš tikrųjų metų metais transliuoja vieną nuomonę. Tai tada nesimaivykime. Kas šiandien valdžioje, tegu ir skiria televizijos vadovą. Žinosime, kieno nuomonę jis transliuoja.

Dėl pačios demokratijos. Kodėl Briuselis nereaguoja į demokratijos stoką Lietuvoje? Palaukite, o kas šiandien yra Europos Sąjunga? Europarlamentarai įstatymų iniciatyvos teisės neturi. Kas vadovauja apskritai Europos Sąjungai? Komisarai. Kas komisarus renka? Niekas. Ar mes juos galime atšaukti? Negalime. Žiūrėkite, tie komisarai - kažkoks bulgaras, rumunas, Vytenis Andriukaitis iš Lietuvos.

J.PALECKIS: Tai jie vadovauja A.Merkel ir D.Kameronui? Tikrai nevadovauja.

R.PAULAUSKAS: Palaukite, o kas įstatymus leidžia? Leidžia būtent Europos komisarai.

V.MAZURONIS: Ne.

R.PAULAUSKAS: Kaipgi ne? Juk parlamentas arba tik patvirtina, arba ne.

Vadinasi, pačių anglų supratimu, trečiarūšių šalių komisarai sprendžia Anglijos imperijos likimą.

Jeigu norime, kad Europos Sąjungos projektas būtų gyvybingas, jis turi likviduoti tautas ir valstybes. Nes niekada anglų valstybė ir anglų tauta nesutiks atsisakyti savo imperinės praeities. Lygiai taip pat prancūzai, vokiečiai. Net skandinavų šalys turi savo istorinių ambicijų.

Jeigu išlieka tautos ir valstybės, negali būti Europos Sąjungos. O mūsų žmonės nori to, ko iš principo negali būti. Čia būtų tas pats, jei kolūkyje kiekvienas agronomas sėtų tai, kas jam atrodo reikalinga. Ką tuomet veiktų kolūkio pirmininkas?

Kitaip tai turi būti centralizuota valstybė, turinti bendrą biudžetą, valiutą, mokesčių sistemą, kariuomenę, netgi rinkimų sistemą. Briuselis jau prakalbo, kad bus bendras Europos sąrašas. Tie žmonės, kurie yra Europos Sąjungos projekto šalininkai, teisingai elgiasi. Jeigu aš būčiau šitos utopijos šalininkas, lygiai taip pat elgčiausi, nes nėra kito varianto.

Jeigu paliksime gyvuoti Vokietijos, Prancūzijos valstybę su jų teisėmis, jokios Europos Sąjungos nebus. Ir čia yra fundamentalus šio projekto prieštaravimas. Anglai parodė, kad jie nežada eiti vieningos Europos kryptimi.

Yra chroniškas visų valstybių biudžeto deficitas. Ir chroniškas užsienio prekybos deficitas daugelyje Europos Sąjungos valstybių. Iš to seka šiuo metu nekontroliuojama pinigų emisija. Euras emituojamas po 60 milijardų. Ir auga skolos. Europos Sąjunga paskendusi skolose.

Dėl pabėgėlių. Nėra jokių abejonių, kad jie iš esmės pakeis Europos veidą ir daug ką Europoje. Europos Sąjungoje jau yra regionų, kur atvykėlių naujagimiai sudaro daugumą.

Jeigu išstotų Didžioji Britanija, gali prasidėti išcentriniai procesai, o jie Lietuvai būtų labai pavojingi

Justas PALECKIS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, buvęs europarlamentaras

Po keliolikos metų jie taps rinkėjais. Ir tie rinkėjai balsuos savo, o ne senųjų Europos gyventojų naudai. Kai kuriuose regionuose, pvz., Briuselyje, jau šaukštai po pietų. Anglai ir čia pasilieka laisvas rankas.

Dėl transatlantinės sutarties. Pirmiausia JAV korporacijos yra kur kas galingesnės. Ten kur kas menkesni standartai, GMO, socialinės išmokos kur kas mažesnės. Ir jie bus kur kas labiau konkurencingi šitoje naujoje laisvosios prekybos erdvėje.

Europos Sąjunga atsidurs tokioje pačioje padėtyje, kaip atsidūrė Rytų Europos šalys, kai įstojo į Europos Sąjungą. Vakarų Europa paprasčiausiai viską iš jų išsiurbė.

O jeigu Lietuva šiandien pasakytų, kad mes išstojame iš Europos Sąjungos?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

Pagal šitą sutartį transnacionalinės kompanijos teisis su atskiromis valstybėmis tarptautiniuose teismuose. Ir Lietuva savo teismuose jau negalės užkirsti kelio niekam. Čia anglai pasilieka laisvas rankas.

Dar yra kita sutartis, apie kurią išvis nekalbama. Tai yra paslaugų pirkimo sutartis, pagal kurią valstybės į privačias rankas turės atiduoti sveikatos, švietimo paslaugas. Kitaip sakant, valstybių suverenitetas ir pats valstybingumas pakimba ore. Ir anglai, turėdami savo valstybingumo istoriją, neis šituo keliu.

V.MAZURONIS: Pirmiausia palaukime anglų apsisprendimo. Nespręskime už juos, tegul jie patys nusprendžia.

R.PAULAUSKAS: Manau, kad jie liks Europos Sąjungoje. Jiems nėra reikalo dabar išeiti, kai turi tokias sąlygas.

J.PALECKIS: Jeigu išstotų Didžioji Britanija, gali prasidėti išcentriniai procesai, o jie Lietuvai būtų labai nenaudingi ir pavojingi. Būdami Europos Sąjungos pakraštyje, mes turime daugiau grėsmių.

Bet nepamirškime, kad Europos Sąjunga, palyginti su mūsų užsienio politika, yra kur kas pragmatiškesnė Rusijos atžvilgiu. Kompromisą dėl Rusijos ir Gruzijos irgi priėmė Europos Sąjunga. Ji sustabdė karą, Lietuvai labai skeptiškai vertinant tuos dalykus.

ES egzistavimas ir stiprėjimas yra teigiamas dalykas.

P.GYLYS: Atsiveria galimybės persvarstyti, tartis su panašaus dydžio, panašaus likimo šalimis dėl bendrų veiksmų. Gal kartais mūsų šalis užsienio politikoje elgiasi ne visai adekvačiai, čia švelniai pasakysiu. Bet sudaromas įspūdis, kad kažkas iš išorės to nori.

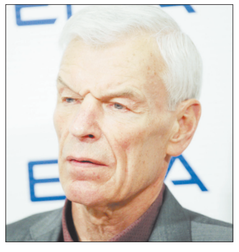

Nėra Europos Sąjungoje aštresnės retorikos, kokia yra Lietuvos. Europos Sąjungoje, galbūt kuluaruose, gal geriant kavą, turi būti pasakyta: na, neprovokuokite konflikto, situacija ir taip gana įtempta. O čia atrodo, kad kai kurie mūsų politiniai lyderiai nori konflikto.

R.PAULAUSKAS: Štai gyvenome Tarybų Sąjungoje, buvome baisiai nepatenkinti.

Visa Tarybų Sąjungos populiacija susikūrė Vakarų mitą, pradedant nuo aukščiausių partijos vadovų. Visi norėjo gyventi kaip Vakaruose. Ir Tarybų Sąjunga sugriuvo ne dėl ekonominių priežasčių, o dėl šito mito, kuris užvaldė visą Tarybų Sąjungą. Pradedant nuo M.Gorbačiovo žmonos, nuo mūsų vadovų, baigiant eiliniais roko muzikantais.

Visi kopijavome Vakarus, neturėdami supratimo, kas tai yra. Muzika gražesnė, saldainių popieriukai spalvotesni, kramtomoji guma yra, džinsai gražesni. Ko daugiau reikia? O ką čia man siūlė valdžia? Džinsus tokius šlykščios spalvos atsimenu, siuvo bulgarai, atveždavo.

Visoje Rytų Europoje susiformavo Vakarų mitas. Ir kai žmogus tuo mitu suserga, tai tampa tam tikru jo socialiniu instinktu. Tai yra jausmų sfera, tai kaip meilė. Kol jausmas nepraeina, tol teisins bet ką.

Vakarai turi kolonijinę praeitį, jų gerovė daugiausia sukurta grobiant visą pasaulį. Jie šiandien gyvena skolon, keičia pagrindines žmonijos vertybes, o jos mums visiškai nepriimtinos, bet mes viso šito nematome.

P.GYLYS: Gal tada Vakarai iš tikrųjų buvo geresni negu dabar?

R.PAULAUSKAS: Tada iš tikrųjų buvo geresni. Šiandien Vakaruose visai ne tie žmonės, kurie sukūrė Vakarus. Šiandien žmonės yra išlepę, paskendę hedonizme. Migrantai, kurie šiandien ateina, sudoros šį Vakarų žmogų.

Dėl mito. Lenkijoje yra dvi fundamentalios figūros. Tai Lechas Valensa (Lech Wałęsa) ir popiežius Jonas Paulius II. Ir šiandien Lenkijoje pateikta medžiaga apie L.Valensą - KGB agentą Boleką. 2008 metais mokslininkai parašė visą knygą apie tą Boleką.

Lenkai to nenorėjo matyti, jie nepriima šitos informacijos. Susikūrė socialinį mitą, kokie jie buvo didūs, kaip L.Valensa griovė komunistinę tvarką. Lenkai sėdi televizijos laidose ir sako: kaip čia išeina, komunistai kartu su L.Valensa, kagėbistu, griovė patys save? Žmonės pyksta ant tų, kurie griauna jų iliuziją.

Europos Sąjunga bet kuriuo atveju keisis vien dėl migrantų. Ji gali apskritai subyrėti. O Lietuva net nesvarsto galimybės, kaip mes gyvensime jai subyrėjus. Pritariu, kad Europos Sąjungos griūtis tam tikru laikotarpiu Lietuvai nieko gero neatneš. Kol vėl susiklostys nauja tvarka. Kiekvienos sistemos griūtis eiliniam žmogui pridaro bėdų.

Žmonės dabar, vienaip ar kitaip, prisitaikė prie naujos tvarkos. Kas į Norvegiją vaikus nusiuntė, kas pašalpėlių gauna, kas dotacijų iš Europos gauna ir rašo už tai straipsnius.

Parengė Janina PELECKIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt